

Borino Milanac, kapela sv. Dujma u splitskoj katedrali

Radoslav Bužančić
Split

BONINO JAKOVLJEV MILANAC I SPLITSKI GRADSKI PROJEKTI S POČETKA 15. STOLJEĆA

UDK: 72(497.583Split)"14"

73Bonino de Milano

Rukopis primljen za tisak 15. 5. 2018.

Klesarstvo i graditeljstvo, Pučišća

Izvorni znanstveni članak

Original scietific paper

Dokument iz Vatikanskog arhiva dovodi u vezu svjetovnu gradsku vlast prve polovice 15. st. sa splitskim nadbiskupom Petrom Diškovićem i neizravno može pomoći u datiranju početka gradnje sjevernog krila Kneževa dvora i gradske lože. Gradnja kapele sv. Dujma izravno je povezana s gradnjom sklopa Kneževa dvora i kasnijom gradnjom kapele sv. Staša. Ideja je postojala i prije mletačkog zauzeća Splita kada je nadbiskup Dišković 1409. primio novac od Hrvojeve žene Jelene za gradnju rake sv. Dujma. Njegov dolazak na čelo splitske crkve 1420. mletačka je politika kojom se zaobišlo izbjeglog biskupa Dujma de Judicibusa. Obnova kapele sv. Dujma započinje 1422. donacijom još jedne Splićanke Urše de Andreis, a završava 1427. Gradnja Kneževe palače, njezina istočnog krila s gradskom vijećnicom započela je neposredno nakon ljeta 1426., a provodio ju je Bonino Milanac paralelno s dovršavanjem kapele.

Ključne riječi: splitski gradski projekti u 15. st.; crkva sv. Lovre; Knežev dvor; Gradska vijećnica; Bonino Milanac

Gradnja mletačkog kneževa dvora u Splitu otpočela je u prvoj polovici 15. stoljeća, odmah nakon dolaska grada pod vlast Venecije.¹ Pregrađena je u tu svrhu stara komunalna palača, gradska dvokatnica podignuta u stilu cvjetne gotike, koja se nalazila na zapadnom dijelu trga, nasuprot Željeznim vratima Dioklecijanove palače koja su se tada nazivala *Porta franca*.

¹ C. Fisković, „Izgled splitskog Narodnog trga u prošlosti“, *Peristil*, vol.1, br.1, Zagreb, 1954. (71-102), 86.

Split je koncem 14. st. imao dvije komunalne palače, staru i „novu“.² Gradnju gradske vijećnice, koju je tek trebalo dovršiti, spominje Splitski statut 1312. godine.³ Završena je prije 1367. kada se prvi put u dokumentima spominje „nova komunalna palača“ (*in palatio novo*).⁴

Odmah poslije 1420., nakon Loredanova zauzeća Dalmacije, sve komunalne građevine preuzela je Venecija, raspoložujući s njima u skladu s ugovorom o predaji grada.

O smještaju sjedišta mletačke uprave, u komunalnoj „novoj palači“, koja od tada postaje Kneževim dvorom, svjedoči skulptura krilatog lava na pročelju, simbol nove političke vlasti. Izrada tog reljefa s brončanim repom i krilima pripisana je Boninu Milancu (? – 1429.), lombardskom majstoru koji je u Splitu radio još prije dolaska grada pod Veneciju. Njegovo djelovanje u gradu povezano je od ranije uz dva splitska nadbiskupa, Spličanina Dujma II. de Judicibus (1407. – 1420.) i dominikanca Petra Diškovića (1413. – 1426.) podrijetlom s Paga. Iako su formalno radovi na kapeli sv. Dujma u katedrali završeni, nakon Diškovićeve smrti, u vrijeme biskupa Franje Malipiera (1427.), nju možemo smatrati Diškovićevim postignućem što pokazuje i nadbiskupov grb isklesan na zabatu kapele.⁵

Izrada krilatog lava na zapadnom, postojećem krilu dvora, može se smatrati dovršetkom pregradnje „nove“ komunalne palače koje se datira u vrijeme jednog od Boninovih boravaka u Splitu, u vrijeme kad majstor gradi kapelu splitskog zaštitnika Dujma u splitskoj prvostolnici.

Dakle, početak uređenja kompleksa kneževa dvora, koji je uslijedio neposredno nakon dolaska Splita pod mletačku upravu, istovremen je s gradnjom kaštela na morskoj obali, a započeo je na zapadnoj strani trga pregradnjom komunalne „nove palače“ u novo središte mletačke gradske vlasti i nastavio se uređivanjem sjevernog dijela trga proširenjem te palače za potrebe Kneževa dvora i kneževe lođe.

Dokument iz Vatikanskog arhiva dovodi u vezu svjetovnu gradsku vlast prve polovice 15. st. sa splitskim nadbiskupom Diškovićem i neizravno može pomoći u datiranju početka gradnje sjevernog krila dvora i gradske lože u sklop Kneževe palače.⁶ Radi se o pismu koje su navodno stanovnici Splita poslali u Rim papi Martinu V., pripadniku stare rimske obitelji Colona, u kojem ga izvještavaju kako planiraju srušiti crkvu sv. Lovre i podignuti novu na boljem mjestu unutar grad-

² Lj. Karaman, „O starom gradskom domu u Splitu“, *Božićni prilog »Novo Doba«*, Split, 1933.; „O srednjovjekovnoj gradskoj palači u Splitu“, *Radovi instituta Jugoslavenske akademije u Zadru*, 2 (1956.), G. Novak, „Gradski bedemi, javne zgrade i ulice u srednjovjekovnom Splitu“, *Starohrvatska prosvjeta* 1, (1949.): III. serija / Sv. 1., str. 103-114, 108; *Povijest Splita*, I., Split, 2005., 55.

³ J. Belamarić, „Kuća u Splitskom statutu – građenje, održavanje, rušenje“, *Ars Adriatica* 5/2015. (67-80), 72.

⁴ G. Novak, op. cit., 108.

⁵ C. Fisković, „Neobjavljeni radovi Bonina Milanca u Splitu“, *Zbornik za likovne umetnosti*, 3, Novi Sad, 1967., 175.

⁶ J. Neralić, *Put do crkvene nadarbine*, Split, 2007., 288, 364.

Stara gradska vijećnica i palača Karepić u Splitu, razglednica s početka 20. stoljeća

skih zidina, te kako im ova sadašnja koja se nalazi na plokati više nije pogodna, između ostalog zbog toga što se na toj pjaci održavaju brojne svjetovne manifestacije i sklapaju privatni poslovi čime se remeti sakralnost mjesta, a to onemogućuje kontemplaciju i molitvu. Navodni su prigovori Splićana zapravo prikrili pravu namjeru mletačke uprave, a to je proširenje kneževa dvora na gotovo polovicu glavnoga gradskog trga u čemu im je smetala stara crkva sv. Lovre jer se nalazila baš na mjestu ili u blizini budućeg gradilišta gradske lože.⁷

Iako još nije sa sigurnošću utvrđen njezin nekadašnji položaj, za vrijeme arheoloških istraživanja 1950. i 1978. godine, pronađeni su brojni grobovi i ulomci crkvenog kamenog namještaja, te ostaci gradnje koji bi pobliže mogli odrediti mjesto na kojem se crkva nalazila.⁸

⁷ Kult sv. Lovre u Dalmaciji je bio iznimno snažan. Glavni trgovi Splita, Trogira i Zadra imaju od ranokršćanskog doba crkve posvećene tom prvomučeniku i nose njegovo ime pa se i splitski trg tada nazivao *Platea sancti Laurentii*.

⁸ F. Oreb, „Arheološka istraživanja na Narodnom trgu u Splitu godine 1978.“, *Kulturna baština* 36, Split, 2010., 174.

Bonino Milanac, kapiteli lože gradske vijećnice na Narodnom trgu u Splitu

Nadbiskup Petar Dišković dobio je 19. lipnja 1426. nalog od pape Martina V. ispitati utemeljenost zahtjeva građana Splita za premještanje crkve sv. Lovre s glavnog gradskog trga, koja se u dokumentu naziva *Platea sive Foro*. Nadbiskupov odgovor, nažalost, nije sačuvan, pa nije poznato je li on napravio ustupak novoj vlasti, ali su pregovori očito bili vrlo delikatni.

Možda se nadbiskup nije stigao očitovati, jer je za manje od šest mjeseci od nadnevka pisma bio mrtav, ili se pak nije složio s uklanjanjem istoimene crkve s trga sv. Lovre jer, iako je crkva nakon toga porušena, nova, suprotno obećanjima, nije podignuta na nekom boljem položaju u gradu, kako su to pisali građani u pismu Papi, a do njezine gradnje prošlo je čitavo desetljeće. Sagrađena je na mostu iznad ulice istočno od kompleksa Kneževa dvora, između lože i palače Karepić gdje se i danas nalazi. Novi položaj očito je nastao kao kompromis kako bi se zadržao kult sv. Lovre na plokati koja je nosila njegovo ime i ujedno zadovoljilo potrebe mletačke uprave za gradnjom Kneževa dvora. Dovršena je za stolovanja kneza Vittorea Delfina (1437. – 1439.), kako se vidi iz njegova grba ugrađena na južnom pročelju kapele, više od deset godina nakon smrti nadbiskupa Diškovića.

Mada je upravu nad splitskom crkvom dugovao mletačkom zauzimanju grada, nije potpuno sigurno da je Dišković bio spreman popustiti gradskoj upravi udovoljavajući njezinoj težnji za uklanjanjem crkve sv. Lovre, jer se za svog stolovanja vodio prvenstveno interesima splitske Crkve.⁹ Ako se to nije dogodilo u onih nekoliko mjeseci nakon što je zaprimio pismo od Pape, do smrti iste godine u prosincu, poslije njega više nitko i nije bio u prilici spriječiti uklanjanje crkve sv. Lovre, jer na njegovo mjesto dolazi Mlečanin Franjo Malipiero, koji je u gradu učvrstio dobre odnose svjetovne i crkvene vlasti.

⁹ „Memoria archiepiscoporum Salonitanae et Spalatinae Ecclesiae“, u: I. Lučić, *De regno Dalmatiae et Croatiae*, Amstelaedami, 1666., 385-386.

Lombardski majstor Bonino Jakovljević iz Milana već je iduće, 1427. godine,¹⁰ nakon završetka kapele u splitskoj prvostolnici, započeo pripremu za novu narudžbu gradske uprave, proširenje Kneževa dvora na sjeverni dio glavnoga gradskog trga. Bonino nije bio samo skulptor i graditelj, već vrstan arhitekt koji je postavio neke od najvećih projekata Dalmacije prve polovice 15. st.¹¹ Mnoge od njih nije stigao ostvariti, već su ih nastavili izvoditi mlađi vrsni graditelji tog doba, prvenstveno Juraj Matejev Dalmatinac, što se lako može pokazati na primjerima Splita i Šibenika. Projektirao je proširenje Kneževa dvora na splitskoj Pjaci i započeo njegovu realizaciju, sudeći prema spomenutom Papinom pismu u vrijeme završnih radova na kapeli sv. Dujma. Kapiteli lože na glavnom gradskom trgu, karakteristični po svom oblikovanju za opus lombardskog majstora, jedini su svjedok njegove izvedbe tog krila zgrade, a spomenuto pismo pape Martina V. datira pripremu za gradnju crkve u 1426. godinu.

Bonino još nije ni izdaleka bio dovršio splitski Knežev dvor, kad se istodobno prihvatio realizacije novog velikog izazova, a to je gradnja katedrale u Šibeniku. U tom je gradu potpuno neočekivano i prerano završio život zaražen kugom 1429. godine. Nakon njegove smrti, ostali su neostvoreni projekti u Šibeniku i Splitu, među kojima su Šibenska katedrala i Knežev dvor na splitskom trgu, te kapela svetog Staša, već bili projektirani, a dijelom i započeti. To posve pouzdano govori

¹⁰ C. Fisković, „Novi nalazi u splitskoj katedrali“, *Bulletin Instituta za likovne umjetnosti Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti*, Zagreb, VI/1958., 2, 94; M. Prelog, „Dalmatinski opus Bonina da Milano“, *Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji*, 13, Split, 1961., 193 cf. 1.; Kapela je datirana s Duždom Franjom Foskarijem (1427. – 1457.), knezom Jakovom Gabrijelijem (1425. – 1428.) i nadbiskupom Franjom Malipierom (1427. – 1428.) koji su spomenuti u tekstu uklesanom na zid kapele:

Tempore quo Franciscus erat

Foscarea proles

Dux Venetum et virtute sua

Clarissimus orbi

et cleri Maripetro suis

dum presul adesset

Moribus et vita Franciscus

semper amandus

et quo spaletum Jacobus

ratione gubernat

Gabriel et cunctis celoru

laudibus equus

mille quatercentum dum

Phebus volveret annos

et iam ter nonos Novembris

mense peractum

+ Magister Boninus de Milano fecit istam capellam et sepulturam.

¹¹ P. Marković, „Bonino da Milano – primus magister ecclesie nove sancti Jacobi“, *Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji* 39, Split, 2002., 207-225; Isti, „Andeo štitonoša s grbom obitelji de Judicibus – još jedan nepoznati suradnik Bonina Jakovljevića iz Milana“, *Ars Adriatica* 4, prosinac 2014., 199-212.

*Komunalna i kneževa palača na Trgu sv. Lovre u Splitu (srušena početkom 19. st.),
V. Andrić, akvarel, Konzervatorski arhiv Split, list 153-1*

u prilog tezi Predraga Markovića kako je Bonino Milanac bio protomajstor i arhitekt, a ne samo skulptor.¹²

Izgled splitskog Kneževa dvora prije rušenja dokumentirao je Vicko Andrić, a nacrti se čuvaju u Konzervatorskom arhivu u Splitu. Polovicom 19. st. ruševne zgrade dvora su uklonjene, trg proširen na zapad, a kneževa je loža pregrađena u neogotičkom stilu pa su ti nacrti, uz nekoliko akvarela Antuna Zudeniga i Petra Zečevića, najvažniji izvor za proučavanje arhitekture splitskog Kneževa dvora i pjace prije proširenja.¹³ Iz spomenutih se nacrti vidi kako je nastavak radova na dovršetku Kneževa dvora bio povjeren vrsnom majstoru koji bi, sudeći prema prikazu monumentalnog trijema i bifore na pročelju s grbom koji pridržava anđeo s prekrizanim trakama na prsima, mogao biti onaj isti koji je dovršio Boninov projekt kapela splitskih zaštitnika, Juraj Matejev Dalmatinac.

Vraćajući se na kronologije radova, bilo bi jednostavno zaključiti kako su obje gradnje, kapela i Knežev dvor, povezani s novom gradskom upravom i kako je dovršetak kapele možda izravno vezan s ustupanjem zemljišta crkve sv. Lovre za gradnju Kneževa dvora, što je dijelom točno – kad ne bi bilo dokumenata koji svjedoče o ulozi Petra Diškovića u ranijim planovima za gradnju svečeve kapele.

Gradnju arke sv. Dujma već je ranije bila naručila Jelena Nelipčić (1419./1420.),

¹² Ibidem.

¹³ V. Andrić 1821.(?), Komunalna i kneževa palača na trgu sv. Lovre, prva pol. 19. st., akvarel, Konzervatorski arhiv Split, list 153-1; Tlocrt trga sv. Lovre s porušenim Kneževim dvorom, akvarel, Konzervatorski arhiv Split, list 153-6, u: C. Fisković, „Izgled splitskog Narodnog trga u prošlosti“, *Peristil*, vol.1, br. 1, Zagreb, 1954. (71-102), 86.; D. Kečkemet, *Vicko Andrić, arhitekt i konzervator*, Split, 1993., 29-39; R. Tomić, *Obitelj Radman i njezina zbirka umjetnina*, Omiš-Zagreb, 1999, 49.

V. Andrić, Tlocrt trga sv. Lovre u Splitu s porušenim Kneževim dvorom, akvarel, Konzervatorski arhiv Split, list 153-6,

sestra Ivaniša, posljednjeg splitskog kneza hrvatske krvi, i žena Hrvoja Vukčića Hrvatinića, koja je kasnije postala bosanska kraljica udavši se za Stjepana Ostojju.¹⁴

To pokazuje kako je kapela zamišljena ranije, prije dolaska Splita pod Veneciju. Obnovu starih kapela Dujma i Staša vjerojatno je potaknulo vječno uspoređivanje Splita i Trogira koji se Jelena Nelipčić spremala posjetiti u travnju 1405. godine. Trogir je već koncem 14. st. imao dovršenu gotičku kapelu svog zaštitnika sv. Ivana Trogirskog. Hrvojevu ženu *ducissu* Jelenu mogla je nadahnuti i škrinja sv. Šimuna što ju je Zadru darovala Elizabeta Kotromanić. U notarskom spisu od 13. lipnja 1409. spominje se kako je Hrvojev splitski knez Cvitko Tolihnić primio od suca Križana Markovog 43 marke i dvije unce srebra koje je kneginja Jelena Nelipčić predala Petru, nekadašnjem nadbiskupu, *pro fabricando unam archam pro corpore sancti Duymi*.¹⁵ Nije jasno kakva je arka trebala biti. Moguće da se radilo, kako neki misle, o srebrnom relikvijaru koji nije nikad izrađen jer ga ne

¹⁴ D. Pavličević, *Povijest Hrvatske*, Zagreb, 2007., 144; Jelena je bila kraljica Bosne od 1416. do 1418., a nakon smrti Stjepana Ostoje, s njom su se obračunali novi kralj Stjepan Ostojić i njegova majka pa je Jelena umrla zatvorena 1419. godine.

¹⁵ D. Lovrenović, „Jelena Nelipčić, splitska vojvotkinja i bosanska kraljica“, *Radovi zavoda za hrvatsku povijest*, br. 20, Zagreb, 1987., 185; C. Fisković, „Umjetnički obrt XV.- XVI. stoljeća u Splitu“, *Zbornik Marka Marulića*, Zagreb, 1950., 152.

V. Andrić, *Komunalna i Kneževa palača na trgu sv. Lovre (detalj)*

ninu Jakovljevom Milanacu navodi na pomisao da je majstor već prije dolaska grada pod mletačku upravu radio u Splitu, kako je to već prije pretpostavio Cvito Fisković.¹⁹

Zamisao kapela splitskih zaštitnika sa sarkofazima pod baldahinima nije avangardna. Ona sadrži elemente svojstvene graditeljstvu 14. st. Inspirirana je s jedne strane ciborijima postojećih starijih kapela splitskih zaštitnika, od kojih su komadi sačuvani u popločanju kapele sv. Staša, a s druge tradicijom gradnje gotičkih grobnica Italije koje je Bonino morao vidjeti u nekoj od radionica u vrijeme svog umjetničkog formiranja. Tegurije s grbom i skulpturama u bazi izvest će pizanski

spominju ni najstariji popisi splitske riznice.¹⁶ Međutim, nije isključeno da arka podrazumijeva kameni sarkofag u svećevnoj kapeli, poput sarkofaga iz kapele sv. Ivana Trogirskog ili pak grobnu kapelu sveca.¹⁷

U svakom slučaju, iz dokumenta se vidi da je nekadašnji nadbiskup Splita Petar Dišković¹⁸ bio uključen u obnovu svećeve kapele jer je od Jelenine primio novac za uređenje grobnice sv. Dujma. Mada se zna da je nadbiskup Dujam de Judicibus dao učvrstiti prvi kat zvonika prvostolnice i da je radove povjerio splitskom majstoru Nikoli Tvrdoju, kojega je proglasio operarijem i nadzornikom gradnje zvonika crkve sv. Dujma, nadbiskupov grb na zvoniku pripisan Bo-

¹⁶ C. Fisković, *ibidem*.

¹⁷ R. Bužančić, „Secundum sacrarium divi Joannis Stara kapela sv. Ivana trogirskog u katedrali sv. Lovrinca“, *PPUD* 40, Split, 2005., 77-110.

¹⁸ Mada je Diškovića za splitskog nadbiskupa još 1411. postavio protupapa Ivan XXIII., on nije sve do 1420. došao u Split, jer se s izborom nije složio kralj Žigmund. Za splitskog je nadbiskupa, nakon godina samozvanog upravljanja splitskom Crkvom, godine 1415. izabran Splitsanin Dujam II. de Judicibus. Dišković je splitskim nadbiskupom postao tek 1420. godine, stigavši u grad nakon mletačkog zauzeća Dalmacije, jer se pred mletačkom upravom nadbiskup Dujam de Judicibus sklonio na Žigmundov dvor gdje je boravio do smrti koja ga je zatekla nakon 1435. kada se posljednji put spominje među sudionicima sabora u Požunu.

¹⁹ C. Fisković, *op. cit* (5), 190.

majstor Giovanni di Balduccio 1327. godine na grobnici Baroncelli u firentinskoj bazilici S. Croce, a najljepše primjere sličnih grobnica s baldahinom izradio je Milanac Bonino da Campione (1325. – 1397.) od Milana do Verone. Zašto je Jelena dala novac Petru Diškoviću, kako to piše u dokumentu od 13. lipnja 1409. godine? Dišković je 25. ožujka te godine sudjelovao u radu nezakonitoga koncila u Pisi kao pristalica trećeg pape, Ivana XXIII., koji je, uz dva već postojeća, još više zamrsio problem tzv. zapadnog raskola. Možda je od njega, kao poslanika bliska Papi, Jelena tražila da pronade model za kapelu i majstora koji bi bio dostojan zadatka.

Bonino Milanac, Nadgrobna ploča splitskog nadbiskupa Petra Diškovića (†1426)

Jelena je po majci bila Splitska i za Split su je vezivale uspomene iz djetinstva i godine koje je tu provela poslije, kao žena Hrvoja Vukčića Hrvatinića sve do 1413. U njezinoj pobožnosti sv. Dujmu, kao i u osobnim razlozima koji su je čvrsto povezivali sa Splitom, treba tražiti njezin donatorski motiv. Kapela je bila i svojevrsan *ex voto* Djevici Mariji, sv. Dujmu, sv. Stašu, sv. Marku i sv. Petru, čiji se likovi nalaze isklesani na raki sveca. Gradnje kapela splitskih zaštitnika potisnula je obnova zvonika prvostolnice, a kakva god bila uloga Bonina na tom poslu, dovršena je prije 1420. godine. Dolaskom Petra Diškovića na čelo splitske Crkve, obnova kapele sv. Dujma ponovno je postala prioritet splitske nadbiskupije i grada Splita. Ivan Kukuljević piše da je Dišković 1422. naumio troškom plemenite Splitske Urše, žene Krševana Albertija, podignuti kapelu s oltarom i rakom sv. Dujma.²⁰

Posao je dovršen 1427., a nenadana smrt Bonina Milanca odgodit će gradnju kapele sv. Staša za gotovo dva desetljeća. Boninu Jakovljevu Milanca pripisana je i izrada nadbiskupove nadgrobne ploče u katedrali, uz kapelu koju je gotovo završio.²¹ Petar Dišković je umro 30. prosinca 1426. Njegov grb u rukama drži anđeo grbonoša koji je izradio Bonino na zapadnom teguriju svećeve kapele što znači

²⁰ I. Kukuljević-Sakcinski, *Slovník umjetnikah jugoslavenskih*, Zagreb, 1858., 312; navodi natpis pod rakom: VRSÆ CRISOGONIS DE ALBERTIS DESPONSATAE PIIS IMPENSIS; I. Lucius, *Memorie di Trau*, str. 67 in addendis; D. Farlati, *Illyricum sacrum* I., Mletci, 1751., 492 i III., Mletci, 1765., 372.

²¹ C. Fisković, op.cit. (5).

*Grb Petra Diškovića
na ciboriju kapele sv. Dujma*

da je ciborij kapele bio dovršen još za njegova života, a time, dakako, i gotovo cijela kapela. Anđeo štitonoša na sjevernom teguriju drži grb pripadnika mletačke plemićke obitelji Gabrielli, splitskog kneza (1425. – 1428.) iz tog vremena.

Zbog formalnog dovršetka kapele godinu dana kasnije, u studenome 1427., na vrhovima tegurija izvješeni su okrugli grbovi biskupa Franje Malipiera, nasljednika Petra Diškovića i grb Mletačke Republike u rakovici koji ukazuje kako je kapela dovršena kao državni projekt.

Isto tako, proširenje vijećnice bilo je evidentno projekt Prejasne Republike, kao što je to bila i gradnja kapele drugog splitskog zaštitnika sv. Staša.

Dio sklopa Kneževa dvora na Narodnom trgu, Pjaci, porušen je u travnju 1921. godine, a njegov izgled poznat je iz nekoliko akvarela i crteža,

nastalih poslije rušenja, od kojih je najpoznatiji i najdetaljniji lavirani tuš nepoznata autora iz arhiva Konzervatorskog odjela u Splitu.²² U tom arhivu čuva se i tlocrt Kneževe i Općinske palače i triju zgrada u njihovoj pozadini izrađen 16. travnja 1821. godine, neposredno prije rušenja sklopa.²³ Iz te dokumentacije moguće je potpuno točno grafički rekonstruirati dvor i njegov neposredni okoliš.

Natpis sa gradske lože u Splitu

²² O crtežima Antuna Zudeniga, Petra Zečevića i Vicka Andrića s prikazom i nacrtom Kneževog Dvora i komunalne palače na splitskom Narodnom trgu vidi u: C. Fisković, op cit. (1), 73.

²³ D. Kečkemet, *Vicko Andrić, arhitekt i konzervator 1793 – 1866*, Split, 1993., 14.

Na pročelju gradske lože, današnje Vijećnice, stajao je nad središnjom triforom natpis koji u prijepisu donose Frane Bulić i Ljubo Karaman, a na njega se referiraju Cvito Fisković i Duško Kečkemet koji ga uzima samo kao dataciju.²⁴ Na poledini akvarela iz Konzervatorskog arhiva prijepis je tog natpisa koji dovršetak vijećnice datira u 1433., četiri godine nakon smrti Bonina Milanca. Natpis se danas nalazi na pročelju gradske lože, obnovljene u neogotičkom stilu, a smješten je ispod vijenca prvog kata dijeleći izvorni dio Boninova projekta od neostilskih katova.

Bonino Jakovljević Milanac nije dovršio gradnju Kneževa dvora, a njegova je ruka prepoznatljiva na kapitelima gradske lože i reljefu lava koji se nalazio na pročelju iznad stubišta zapadne kuće dvora. Tko su bili nastavljači njegova rada nije zabilježeno. Moguće da se radilo o njegovim suradnicima koji su nastavili raditi na šibenskoj katedrali – Lorenzo Pincino, Francesco di Giacomo, Antonio di Pier Paolo Busato, Andrija Budčić i Grubiša Slafić – ili pak o nekima od majstora koji su početkom 15. st. bili aktivni u Splitu i Trogiru.

Uz Trogirane Matu Gojkovića i majstora Stjepana, koji su radili na obnovi trogirske vijećnice i zvonika, te Nikolu Račića i Mar-

²⁴ F. Bulić, „Iscrizione d’epoca veneziana“, *Bulletino di archeologia e storia Dalmata*, Spalato, 1890., 19; Celifer hic adest Marcus qui litora circum Prospicit interea Spaletimanq(ue) desup(er) urbem Francisco Foscaris Venetum clarissimo duce Hic p(rae)tor Marcus Maurocena stirpe creatus Has civium (a)edes sacrataq(ue) numina a(u)xit Hic Laurenti tua mille currentibus annis Et quator centumnum(m)ero tr(i)gintaq(ue) tribus; Lj. Karaman, „O nekadašnjim upravnicima i o staroj vijećnici grada Splita“, *Novo Doba*, Božićni broj 1927., 24. prosinca 1927., str. 8.; C. Fisković, op. cit. (1), str. 87; Isti tekst prenosi G. Novak, *Povijest Splita*, Od 1420. god do 1797. god, Zagreb, 1961., 44.

Nepoznati majstor, kip sv. Lovre sa ugla gradske vijećnice, danas u crkvi sv. Lovre na Pazdigradu

*Konzola sa kipa sv. Lovre
sa grbom kneza Delfina*

ka Gruata, tu su Splićani Andrija Aleši, majstor Marin Radoj i njegov sin Ivan iz Splita, Zadrani Pozdančić i Korčulanin Kranić te brojni drugi.

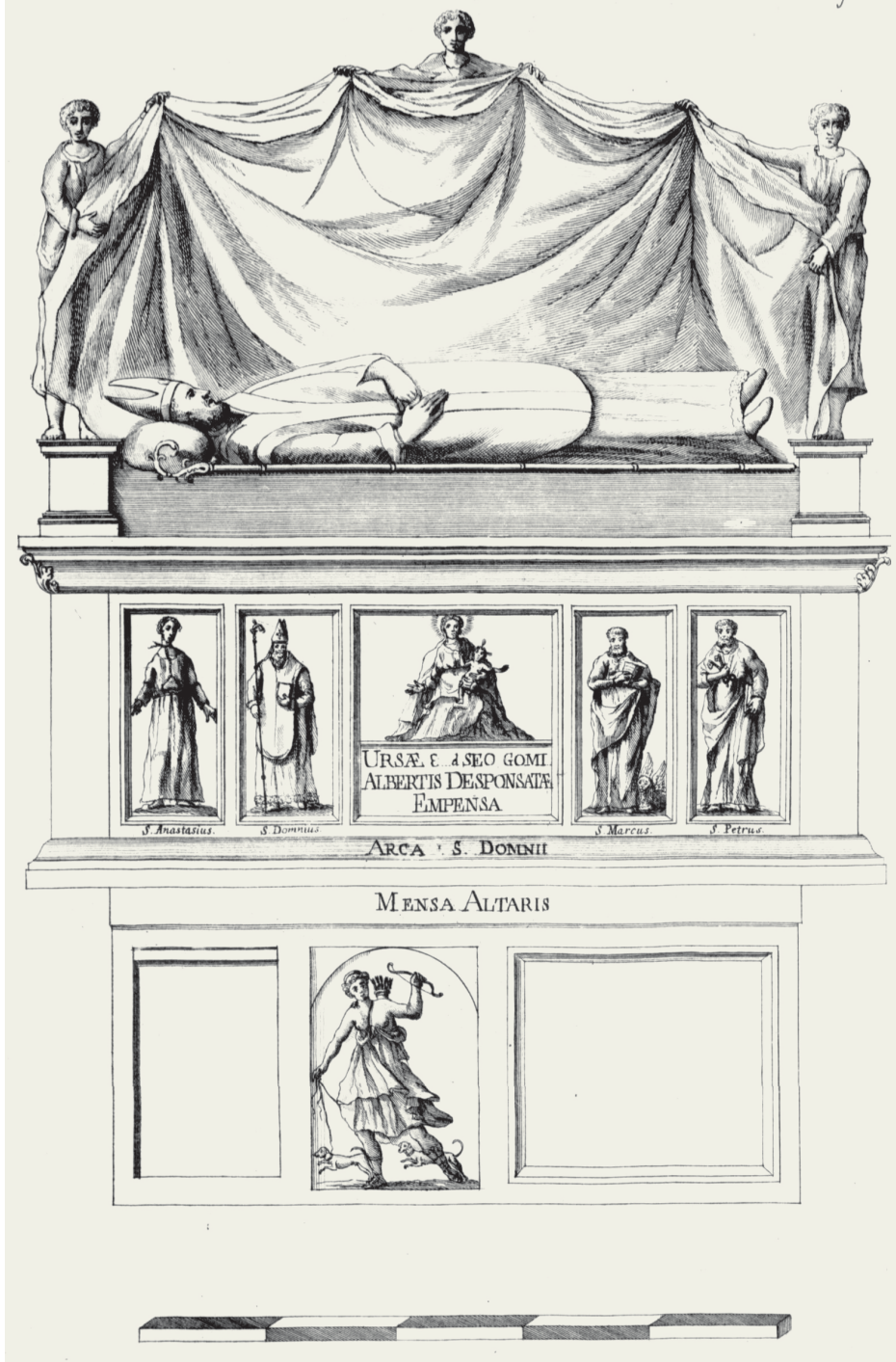
Nepoznati majstor, nastavljajući Boninova djela, izradio je kip sv. Lovre za kapelu koji je stajao na uglu vijećnice, na strani kapele sveca, kako se to vidi na crtežima sklopa i po ispisanim legendama na donjoj margini. Vittore Delfin bio je knez Splita između 1437. i 1439. godine, a kako kip u podnožju ima njegov grb, a isti se nalazi i na kapeli, po njegovoj se vladavini onda može datirati i kapela sv. Lovre. Obojani kameni kip i njegovo postolje na konzoli u obliku kapitela nije izradio vrstan kipar, već neki nastavljajući Boninova djela,²⁵ a obnovljen je u restauratorskoj radionici Hrvatskog restauratorskog zavoda 2010. godine.

Gradnja kapele sv. Dujma izravno je povezana s gradnjom sklopa Kneževa dvora i kasnijom gradnjom kapele sv. Staša. Ideja je postojala i prije mletačkog zauzeća Splita kada je nadbiskup Dišković 1409. primio novac od Hrvojeve žene Jelene za gradnju ruke sv. Dujma. Njegov dolazak na čelo splitske Crkve 1420. mletačka je politika kojom se zaobišlo izbjeglog biskupa Dujma de Judicibus. Obnova kapele sv. Dujma započinje 1422. donacijom još jedne Splićanke Urše de Andreis, a završava 1427. Gradnja Kneževе palače, njezina istočnog krila s gradskom vijećnicom započela je neposredno nakon ljeta 1426., a provodio ju je Bonino Milanac paralelno s dovršavanjem kapele. Završili su je 1433. godine nastavljajući Boninova djela.

U vremenu od 1437. do 1439. sagrađena je kapela sv. Lovre, trijem i velika dvorana Kneževa dvora s dvorištem između stare gradske vijećnice i gradske lože. To djelo, opremljeno monumentalnim trijemom s triforom i arhitektonskom plastikom cvjetne gotike, dovršeno je četrdesetih godina, a njegov kreator, prema Boninovim nacrtima, mogao bi biti Juraj Matejev Dalmatinac, poput Milanca blizak državnom mletačkom programu, sa svojim krugom kipara i klesara. Njegova pojava zajamčena je drugim ostvarenjima u Splitu, poput kapele sv. Arnira, u crkvi benediktinskog samostana sv. Eufemije, kapeli sv. Staša u prvostolnici i u Maloj Papalićevoj palači u novom dijelu grada.

²⁵ C. Fisković, op. cit. (1), 87.

ALTARE ET SEPULCRUM S. DOMNII PRIMI SALONARUM EPISCOPI ET MARTYRIS.

Crtež kapele sv. Dujma kojeg je izradio G. B. Camozzini za Farlatijevo djelo *Illyricum sacrum I*

BONINO DI JACOPO DA MILANO AND MUNICIPAL PROJECTS IN SPLIT AT THE BEGINNING OF THE 15TH CENTURY

Summary

A document held in the Vatican archive shows that there was a connexion between the secular authorities and Split's Archbishop Dišković in the first half of the 15th century. This may help, indirectly, to date when building started on the north wing of the courtyard and the City Loggia within the complex of the Ducal Palace. The document is a letter which was apparently written by the citizens of Split to Pope Martin V, a member of the old Roman Colona family, and sent to Rome, informing him about the plans to demolish St. Lawrence's Church and erect a new one in a better position inside the city walls. The letter states that the current church was no longer fit for purpose, among other reasons because the square on which it stood was used for many non-religious events and private commercial activities, which were not in keeping with a sacral place, and which made contemplation and prayer impossible.

In fact the complaints by the Split citizens were a cover for the intentions of the Venetian authorities, who wanted to extend the Ducal Palace over almost half of the main city square, but were hindered by the old Church of St. Lawrence, which was on or close to the proposed site for the City Loggia. The building of the St. Domnius chapel was directly linked to the erection of the Ducal Palace complex and the later Chapel of St. Anastasius. The plan predated Venice's rule over Split, when Archbishop Dišković was paid in 1409 by Jelena, wife of Hrvoje, the Duke of Split, to have a sarcophagus made for St. Domnius' remains. Archbishop Dišković was placed at the head of the Split Church in 1420 in a political move by the Venetians, who thus bypassed Bishop Domnius de Judicibus.

The renovation of the Chapel of St. Domnius was initiated in 1422 through a donation by another lady of Split, Urša de Andreis, and it was completed in 1427. Bonino da Milano, who was in charge of completing the work on the Chapel, started work in parallel on the Ducal Palace and its east wing with the City Hall, immediately after the summer of 1426. The works were completed by others following Bonino's death in 1429. The Chapel of St. Lawrence was constructed between 1437 and 1439, as well as the portico and great hall of the Ducal Palace between the old City Hall and the City Loggia.

These works, in which the monumental portico with its trifora was decorated in Floral Gothic style, were completed in the 1440s according to Bonino's plans. They may have been carried out by Giorgio da Sebenico (Juraj Matejev Dalmatinac) with his circle of sculptors and stonemasons, as he operated close to the Venetian state programme, like Bonino. His arrival made a certainty of other building projects in Split, such as the Chapel of St. Raynerius, works in the church

of the Benedictine Monastery of St. Euphemia, and in the Chapel of St. Anastasius in the Cathedral, as well as projects in the Small Papalić Palace in the new part of Split.

Key words: municipal projects in Split in the 15th century, St. Lawrence's Church, the Ducal Palace, the Town Hall, Bonino da Milano